

سعادت و عدالت اجتماعی در جامعه عادلانه

سمیه سادات حسینی^۱، سید مهدی زارعی^۲، مهدی اسمعیلی صدرآبادی^۳

۱- دانشگاه شاهد / taban.h.68@gmail.com

حوزه علمیه قم / s.m.zarei.110@gmail.com

آیت الله حائری میبد / esmaeili.sadr@gmail.com

چکیده

عدالت از جمله مفاهیمی است که در تاریخ بشریت همواره مورد توجه انسان بوده است و در جهت تحقق آن تلاش‌های فراوانی صورت گرفته است و از اصول اولیه دین اسلام است که باید در جامعه اجرا و پیاده شود. با این حال تفاوت زیادی میان بعد نظری عدالت و عملی کردن آن در جامعه وجود دارد. انسان‌ها در زندگی دنیوی خود به دنبال اهداف متعددی نظیر عبادت، موفقیت در آزمون‌های الهی، علم اندوزی، کسب رحمت، وصول به لقای الهی و ... هستند. یکی از اصیل‌ترین و ریشه‌دارترین اهداف معنوی انسان، دستیابی به عدالت اجتماعی است. نگاه عادلانه، اخلاق، عدالت فردی و عدالت اجتماعی از مبانی جامعه عادلانه است. در این جامعه، عدالت در کلیه وجوه فراگیر شده، حکومت فاسد، تحمیلی و ضدمردمی نیست، واقعیت‌گرایی و معنویت‌گرایی در آن وجود دارد و به ارزش توجه می‌شود. هدف پژوهش حاضر این نمایان کردن ملزومات و نشانه‌های جامعه عادلانه است و بر آن است تا به این سوال پاسخ دهد که آیا محقق شدن جامعه عادلانه و رسیدن انسان‌ها به سعادت در آن جزو اهداف اصلی انسان است یا خیر؟ و اینکه جامعه عادلانه چه ملزومات و نشانه‌هایی دارد؟ یافته‌های پژوهش به این قرار است که در جامعه عادلانه الزاماتی نظیر تهذیب و تربیت نفوس انسانی، مبارزه با ظلم و جور، اجرای قوانین به صورت عادلانه و ... وجود دارد. جریان عدالت در بخش‌های مختلف جامعه توسعه اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی را در پی خواهد داشت. زمانی که این عدالت توأم با پیشرفت همه جانبه در ساحات مادی و معنوی گردد به هدف انسان که تعالی و رشد و قرب الی‌الله است و در نهایت سعادت دنیوی و اخروی است نزدیک‌تر خواهد شد.

واژه‌های کلیدی

عدالت، جامعه، پیشرفت، عدالت اجتماعی، سعادت.

مقدمه

دغدغه عقلی انسان، پس از تولد و رشد و رسیدن به بلوغ فکری، سوال از فلسفه زندگی و اهداف انسان در این جهان است که آن را می‌توان به عنوان نظام فلسفه زندگی در نظر آورد. با توجه به نوع نگاه

انسان به این دغدغه، اهداف انسان می‌تواند متفاوت باشد، نگاه مادی، به طور حتم اهدافی مادی را پیش روی قرار می‌دهد و نگاه دینی و الهی اهدافی دیگر را رقم می‌زند. نوع نگاه به این دغدغه، مسیر زندگی و به تبع آن، اهداف را در مسیرهای متفاوت قرار می‌دهد زیرا انسان بی‌نهایت راه در پیش دارد و پی جویی این مهم نقش سازنده و کلیدی در تعالی و حرکت انسان به مطلوب دارد. دین مبین اسلام، از مجموعه‌ای از بایدها و نبایدها برای شکل‌گیری فرد، جامعه و تمدنی که برخوردار از تمامی حقوق در یک الگوی عدالت‌گرا است تشکیل شده است؛ قوانینی که با عقل و فطرت انسان سازگار و منافع فردی و اجتماعی را محقق می‌کند و در حقیقت آداب جهت‌داری زندگی بوده و امنیت و صلح را برای خلق و عالم تامین می‌نماید. اسلام در تنظیم قواعد و قوانین نقش دیرینه دارد که به واسطه آن عدالت بین افراد بشر و به دنبال آن جامعه عادلانه محقق می‌شود و انسان را علی‌رغم تفاوت در نژاد، رنگ و دین متمتع می‌کند. ایجاد قسط و عدل به عنوان شاکله اصلی نظام‌های اجتماعی و از ضرورت‌های هر جامعه انسانی است که امکان بهره‌مندی مردم یک جامعه را از امکانات آن محقق می‌کند. در حقیقت عدل آن صفتی است که بازدهی و نقش اجتماعی دارد، جامعه و حرکت اجتماعی را بی‌نیاز می‌سازد و جامعه بشری و حرکت اجتماعی بیش از هر صفت دیگری شدیداً نیازمند عدل است (صدر، ۱۳۵۹، ص ۱۹۷). این پژوهش بر آن است تا با روش استنباطی و کتابخانه‌ای ضمن معرفی جامعه عادلانه به این پرسش پاسخ دهد که آیا محقق شدن جامعه عادلانه و رسیدن انسان‌ها به سعادت در آن جزو اهداف اصلی انسان است یا خیر؟ و اینکه جامعه عادلانه چه ملزومات و نشانه‌هایی دارد؟

اهداف انسان

هدف، عبارت است از آن حقیقت مطلوب که اشتیاق وصول به آن، محرک انسان است به انجام کارها و انتخاب وسیله‌هایی که آن حقیقت را قابل وصول می‌نماید (جعفری، ج ۱، ص ۸۰). در اصل هدف اصلی انسان حرکت به سوی رشد و لقای پروردگار و تلاش و کوشش و گام نهادن در این مسیر جهت وصول به آن است. پرسش از هدف و فلسفه حیات همواره مورد توجه بشر بوده و افراد زیادی به این مهم پرداخته‌اند و با توجه به تعریف هدف،